

Jog és Állam

46. szám

**XXV. Jogász Doktoranduszok
Országos Konferenciája**

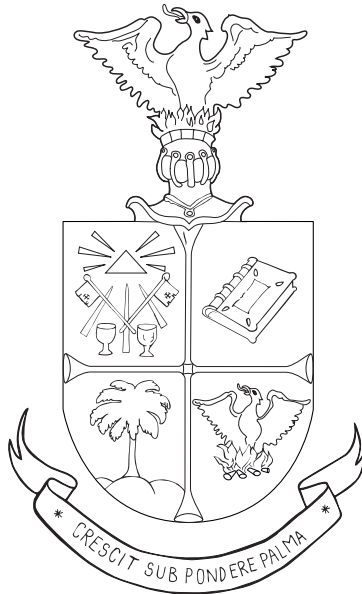
Jog és Állam

46. szám

XXV. Jogász Doktoranduszok Országos Konferenciája

Szerkesztették:

PROF. DR. JAKAB ÉVA — PROF. DR. MISKOLCZI-BODNÁR PÉTER

Budapest, 2023

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

© Szerzők, 2023

A Jog és Állam sorozat szerkesztőbizottságának tagjai:

Prof. Dr. Domokos Andrea – Prof. Dr. Homicskó Árpád Olivér

Prof. Dr. Miskolczy-Bodnár Péter – Prof. Dr. Rixer Ádám

Prof. Dr. Szuchy Róbert

Sorozatszerkesztő:

Prof. Dr. Homicskó Árpád Olivér

ISBN 978-615-6637-03-1

ISSN 1787-0607

Kiadja

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara

Felelős kiadó: Prof. Dr. Tóth J. Zoltán, dékán

valamint

Patrocinium Kiadó

Felelős kiadó: Hegedűs Botond László, ügyvezető

A NEGOTIORUM GESTOR A SEMET IPSO EXIGERE KÖTELEZETTSÉGE EGY TRYPHONINUS-FRAGMENTUM ALAPJÁN

Az idegen ügyet jogosultság nélkül ellátó személynek alapvető kötelezettsége, hogy a beavatkozása következményeként felmerülő károkat és költségeket a *dominus negotiorum* megtérítse.² A *negotiorum gestio bonae fidei iudicium*on alapult, tehát az ügyvivő eljárását a *bona fides* kritériumaival összevetve értékelték,³ s a *negotiorum gestor* már a klasszikus jogban felelőssé tették az enyhe gondatlan magatartásért (*culpa levis*).⁴ A *dominus actio negotiorum gestorum directa* útján érvényesíthette követeléseit a *gestor*-ral szemben,⁵ aki legfeljebb célirányos eljárása (*utilitas gestionis*) esetén igényelhette kiadásainak megtérítését *contraria actio*val.⁶

A *negotiorum gestor* ügyvivői tevékenységébe tartozott a *dominus* harmadik személyekkel szemben fennálló követeléseinek behajtása,⁷ továbbá az is, hogy saját – akár az ügykezelést megelőzően, akár annak során felmerülő – tartozását teljesítse (*sibi solvere*)⁸ a *dominus*nak.⁹ Amennyiben az esedékes tartozások behajtását, illetve kifizetését elmulasztaná, az a késedelmes teljesítés következményeit vonná maga után.¹⁰ A *gestor* tartozások kiegyenlítésére vonatkozó kötelezettségét az autentikus *a semet ipso exigere* terminussal jelöljük.

- 1 PhD-hallgató, Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola; Témavezető: Prof. Dr. Jakab Éva D.Sc., intézetvezető, tanszékvezető egyetemi tanár KRE ÁJK.
- 2 KASER, Max: *Das Römische Privatrecht*. München, C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1971². 589.
- 3 ZIMMERMANN, Reinhard: *The Law of Obligations. Roman Foundations of the Civilian Tradition*. Oxford, Oxford University Press, 1996. 445.
- 4 DE ROBERTIS, Francesco M.: *La responsabilità contrattuale nel sistema della grande compilazione*. Vol. II. Bari, Cacucci Editore, 1982. 833.
- 5 LENEL, Otto: *Das Edictum Perpetuum. Ein Versuch zu seiner Wiederherstellung*. Leipzig, Verlag von Bernhard Tauchnitz, 1927³. 102.
- 6 ANKUM, Hans: *Utiliter gestum. OIR*, 1995/1. 19–53, 45.
- 7 ARANGIO-RUIZ, Vincenzo: *Istituzioni di diritto romano*. Napoli, Jovene, 1991¹⁴. 359.
- 8 Paul. 2 *ad Nerat.* D. 3, 5, 18.
- 9 FINAZZI, Giovanni: *Ricerche in tema di negotiorum gestio. Obbligazioni gravanti sul gestore e sul gerito e responsabilità*. Vol. II/2. Cassino, Edizioni dell'Università degli Studi di Cassino, 2006. 47.
- 10 ARANGIO-RUIZ, Vincenzo: *Il mandato in diritto romano*. Napoli, Jovene, 1949. 26.

Jelen keretek között egy Tryphoninustól származó fragmentummal foglalkozunk részletesebben, mely közvetlenül kapcsolódik a *gestor* e speciális kötelezettségéhez. Vizsgálatunk célja, hogy meghatározzuk az *a semet ipso exigere* elv tartalmát és hogy feltárjuk azon tényezőket, amelyek jelentőséggel bírnak a *negotiorum gestor* felelősségi rendjének kialakításában.

Az itt elemzésre kerülő szöveg a *negotiorum gestor* kamatfizetési kötelezettségéhez kapcsolódik. Mivel a kamatszabályozás képezte a római hitellelet alapját,¹¹ érdemes röviden áttekintenünk annak alapvető ismérveit.

A római jog elsősorban a kamatszedésre, a kamatlábak nagyságára, illetve a kamatok összegének korlátozására vonatkozóan írt elő szabályokat.¹² A kamatfizetési kötelezettség a felek szerződési kikötéséből vagy törvényi rendelkezésből származhatott.¹³ A kamatmaximumot törvény állapította meg, ennek értéke a *principatus* idején évi 12% volt.¹⁴ A római társadalmat a föld- és kamatuzsora mozgatta, így a magas kamatszedés hosszú időn keresztül súlyos problémákat okozott a forgalmi viszonyokban.¹⁵ Erről a permanens problémáról számol be ifjabb Plinius is Traianus császárhoz intézett levelében:¹⁶

„Uram, az adópénz behajtása, a te gondoskodásod és az én igyekezetem folytán, részben megtörtént, részben folyamatban van. Attól tartok azonban, hogy felhasználatlanul marad. Földbirtokvásárlásra ugyanis egyáltalán nem, vagy csak egész ritkán nyílik lehetőség. S olyan ember sem igen akad, aki az államtól kölcsönt kívánna felvenni, különösen nem tizenkét százalékos kamatra, amennyit magánszemélyeknek fizetnek. Fontold meg, uram, nem kellene-e szerinted leszállítani a kamatot, s így toborozni megfelelő adósokat? Vagy ha így sem jelentkeznek, a decuriók között osztani szét a pénzt úgy, hogy ők vállaljanak kezességet az állammal szemben? Ha ezt kelleni s vonakodva fogadják is, csak enyhítés lesz, ha a kamatot mérsékeljük.”¹⁷

Mint látható a hitelfelvétel igen kedvezőtlen következményekkel járt az adósra nézve, így a legtöbben igyekeztek elkerülni a törvényi kamat megfizetését. A magas kamatoktól azonban aligha tudták mentesíteni magukat, hiszen az időről időre felbukkanó gazdasági

11 PÓLAY Elemér: Kamat a római jogban. *Miskolci Jogászélet*, 1942/18. 72–96, 73.

12 FÖLDI András – HAMZA Gábor: *A római jog története és intézményei*. Budapest, Novissima Kiadó, 2022²⁶. 416.

13 BENEDEK Ferenc – PÓKECZ KOVÁCS Attila: *Római magánjog*. Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, 2021⁹. 260.

14 TALAMANCA, Mario: *Istituzioni di diritto romano*. Milano, Giuffrè Editore, 1990. 545–546.

15 MOLNÁR Imre – JAKAB Éva: *Római jog*. Szeged, Leges, Diligens, 2021⁹. 251.

16 Traianus hadjáratai súlyosan megviselték a birodalom anyagi erőforrásait, az adóbevétel csökkent, különösen a hadsereg fenntartása igényelt jelentős kiadásokat. A szántóföldi gazdálkodás, a mezőgazdasági termelés hanyatlásnak indult, ami gabonahiányhoz vezetett, a *colonusok* is igyekeztek megszabadulni földjeiktől: VISKY, Károly: *Spuren der Wirtschaftskrise der Kaiserzeit in den römischen Rechtsquellen*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1983. 14.

17 Plin. Sec. *Epist.* 10,54. MARÓTI Egon fordítása.

válság okozta károkat mind az állam, mind pedig a hitelezők az adósok „kizsákmányolásával” igyekezett némileg kompenzálni.¹⁸

A *negotiorum gestor a semet ipso exigere* kötelezettségével foglalkozó források közül az egyik legrelevánsabb, kései klasszikus szöveget vizsgáljuk az alábbiakban.¹⁹

Tryph. 2 disp. D. 3, 5, 37: *Qui sine usuris pecuniam debebat, creditoris sui gessit negotia: quaesitum est, an negotiorum gestorum actione summae illius usuras praestare debeat. Dixi, si a semet ipso exigere eum oportuit, debitum usuras: quod si dies solvendae pecuniae tempore quo negotia gerebat nondum venerat, usuras non debitum: sed die praeterito si non intulit rationibus creditoris cuius negotia gerebat eam pecuniam a se debitam, merito usuras bonae fidei iudicio praestaturum. Sed quas usuras debebit, videamus: utrum eas, quibus aliis idem creditor faenerasset, an et maximas usuras: quoniam ubi quis eius pecuniam, cuius tutelam negotiave administrat, aut magistratus municipii publicam in usus suos convertit, maximas usuras praestat, ut est constitutum a divis principibus. Sed istius diversa causa est, qui non sibi sumpsit ex administratione nummos, sed ab amico accepit et ante negotiorum administrationem. Nam illi, de quibus constitutum est, cum gratuitam certe integram et abstinentem omni lucro praestare fidem deberent, licentia, qua videntur abuti, maximis usuris vice cuiusdam poenae subiciuntur: hic bona ratione accepit ab alio mutuum et usuris, quia non solvit, non quia ex negotiis quae gerebat ad se pecuniam transtulit, condemnandus est. Multum autem refert, incipiat nunc debitum an ante nomen fuerit debitoris, quod satis est ex non usurario facere usurarium.*

A tényállás szerint a felek eredeti jogviszonyát egy korábbi, valószínűleg kölcsön-szerződésből származó kamatmentes, lejárt tartozás képezte. Az adós utóbb vállalhatta el a hitelező ügyeinek intézését, így közöttük a kölcsön tekintetében kontraktuális, a *negotiorum gestio* vonatkozásában kvázi-kontraktuális viszony létesült. A kölcsön követelésére *condictio* állna a hitelező rendelkezésére, ezzel viszont nem tud perelni a kamatokra.²⁰ Így a kérdés az, hogy a kölcsöntartozás kamatait a hitelező *actio negotiorum gestorum directával* behajthatja-e az adóstól.

Tryphoninus azt válaszolta, amennyiben *a semet ipso exigere* kötelezettség terheli az adóst, akkor meg kell fizetnie a kamatokat. Azonban, ha a tartozás még nem esedékes, nem tartozik kamatfizetéssel. A jogtudós tehát az *a semet ipso exigere* kötelezettség elmulasztásától, illetve a lejárat bekövetkezésétől teszi függővé a *gestor* kamatfizetését. A *negotiorum gestornak* a kötelemszerű teljesítéshez a hitelező számlakönyvében rögz-

18 A kamatuzsorát már a köztársaságkorban büntették: ALLEN, William F.: The Monetary Crisis in Rome, A.D. 33. *Transactions of the American Philological Association*, 1887/18. 5–18, 8. Caesar, Augustus, Tiberius, majd Claudius törvényei is – a gazdasági krízisek idején – lehetőséget adtak a kamatmentes (*sine usurae*) hitelfelvételre: Tac. *Ann.* 6,16–17; 9,13; Suet. *Iul.* 27, 42; *Aug.* 41; *Tib.* 48.

19 KUNKEL, Wolfgang: *Herkunft und soziale Stellung der römischen Juristen*. Weimar, Hermann Böhlau Nachfolger, 1952. 231.

20 A kamatkikötésre a kölcsönszerződés keretében nem volt lehetőség, arról külön *stipulatio*ban kellett a feleknek megállapodniuk: RICCOBONO, Salvatore: *Stipulatio ed instrumentum nel Diritto giustiniano*. SZ 43 (1922). 262–397, 321.

zíténie kellett a fizetést (*intulit rationibus creditoris*).²¹

Mivel a kölcsön *stricti iuris* reálszerződés, *condictio* alapján nem, csak külön kamat-*stipulatio* útján lehetett a kamatokat követelni.²² Ellenben nincs arról információnk, hogy *stipulatio* létrejött volna a felek között. A másik megoldás a formátlan megállapodással való kikötés, ez azonban nem tette lehetővé a kamatkövetelést.²³ Tryphoninus pedig a kamatfizetést nem járulékos kötelelem alapján – egyébiránt a *pactum*ban kikötött kamat sem lehetne ekként követelhető²⁴ –, hanem a *negotiorum gestio* esetén alkalmazható *bonae fidei iudicium* érvényesítésével tartja méltányosnak.

A *iurisperitus* egy analógián keresztül mutat rá arra, hogy milyen típusú kamatokat kell a *gestornak* megfizetnie. Az alapeset szerint azokat, amelyekre a hitelező másoknak is kölcsönözni szokott (*quibus aliis idem creditor faenerasset*). Különleges esetben viszont, amikor valaki vagyongazdálkodói tevékenységet lát el – például gyámként vagy ügyvivőként²⁵ –, illetve, ha mint *magistratus municipi*²⁶ a közpénzt elsikkasztja, akkor a *divi principes*²⁷ által előírt legmagasabb – azaz 12%-os – kamatot lesz köteles

21 A rómaiak pénzügyeiket számlakönyvben (*codex accepti et expensi*) tartották nyilván. A forrásokban a magán kölcsönkövetelések ('private Darlehensforderungen') bejegyzésére általában a *rationes*, illetve a *tabulae* szavak, vagy azok körülírása utal, a *kalendarium* fogalma az üzletszerűen pénzkölcsönzők nyilvántartását foglalhatta magában. A könyvelés nem csak a kifizetett és a kamatostul megtérített pénzek ellenőrzését tette lehetővé, hanem voltaképpen a kikötött hitelkövetelések jegyzéke volt. Azonban, ha a követelést *stipulatio*ban kötötték ki a felek és a kamatozó tartozás megfizetésére határidőt szabtak, akkor a *kalendarium* tartalma csak névleges volt: THILO, Ralf Michael: *Der Codex accepti et expensi im Römischen Recht. Ein Beitrag zur Lehre von der Litteralobligatio*. Göttingen–Zürich–Frankfurt, Muster–Schmidt, 1980. 107–108.

22 KASER, Max – KNÜTEL, Rolf – LOHSSE, Sebastian: *Römisches Privatrecht*. München, C. H. Beck, 2021²². 172.

23 A *pactum* és *stipulatio* elhatárolásához lásd DIÓSDI, György: *Contract in Roman Law. From the Twelve Tables to the Glossators*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1981. 127.

24 Vö. PÓKECZ KOVÁCS, Attila: Rücktrittsvorbehalt und pactum displicentiae (Ulp. D.19.5.20pr.). *Revue internationale des droits de l'antiquité*, 2011/58. 315–338, 319. Érdekes módon a városok által hitelezett pénzösszeg kamata *ex nudo pacto* is követelhető volt: Paul. *sing. reg.* D. 22, 1, 30.

25 A *negotiorum gestio* szubszidiárius tényállás volt, az *actio tutelae* és az *actio mandati* alkalmazhatóságának hiányában *actio negotiorum gestorum*mal perelhettek a felek: PARTSCH, Josef: Studien zur Negotiorum Gestio. Vol. I. *Sitzungsberichte der Heidelberger Akademie der Wissenschaften, Philosophisch-historische Klasse*, 1913/12. 46.

26 A *magistratus municipales* terminus a *municipium*hoz vagy *colonia*hoz tartozó *duumvires* vagy *quattuorvires* foglalta magában: RUDORFF, Adolf Friedrich: *Das Recht der Vormundschaft aus den gemeinen in Deutschland geltenden Rechten entwickelt*. Bd. 3. Berlin, Ferdinand Dümmler, 1834. 159.

27 A *divi principes*re vonatkozóan Marcus Aurelius és Lucius Verus, illetve Septimius Severus és Caracalla nevei merültek fel az irodalomban: GUALANDI, Giovanni: *Legislazione imperiale e giurisprudenza*. Vol. II. Milano, Giuffrè, 1963. 190.

megfizetni.²⁸ Akikre a császári rendelkezés kiterjed, ingyenesen, bizonyosan önzetlenül, minden haszontól tartózkodva jártak el és a *fides*ért tartoznak helyállással. Mivel úgy tűnik visszaéltek szabadságukkal (*licentia, qua videntur abuti*),²⁹ büntetésként a legmagasabb kamatot kell megfizetniük (*vice cuiusdam poenae subiciuntur*).

A jogtudós a *Sed istius diversa causa est* fordulattal tér vissza az előtte lévő ügyre, és foglalja össze a jogi problémát. Akikre a *rescriptum* rendelkezést tartalmaz, azok a *bonae fidei iudicium* alapján felelnek,³⁰ és Tryphoninus szerint úgy is megvalósítható e tényállás, ha valaki a barátjától kapott kölcsön még az ügyvitel megkezdése előtt (*ab amico accepit et ante negotiorum administrationem*).

Mindezekre tekintettel a *negotiorum gestor* felelősségét és kamatfizetési kötelezettségét a *bona fides* tükrében tudjuk értékelni.

A *gestor* becsületes úton jutott a pénzkölcsönhöz (*bona ratione accepit*), de a teljesítés számlakönyvbe való bejegyzését elmulasztotta (*quia non solvit*), azaz gondatlanul járt el, és ezért felelősséggel tartozik. Továbbá azt is figyelembe kell venni, hogy a tartozás csak most keletkezett vagy már az ügyvitel megkezdése előtt fennállt. Utóbbi esetben ugyanis elegendő a nemkamatozó tartozást kamatozóvá alakítani (*satis est ex non usurario facere usurarium*).

Az ügyvivő a határidőn belüli tartozáskiegyenlítés hiányában késedelmes adóssá válik, és meg kell fizetnie az ezen körülményből előálló kamatot.³¹ Tehát nem egy mellékkötelemben kikötött kamattartozásról van szó – ilyenre sem az ügyvitel megkezdésekor, sem annak lebonyolítása alatt nem került sor –, a *negotiorum gestor* az eredeti

28 Tryphoninus azonban nem hozta kapcsolatba az *a semet ipso exigere* elv megszegéséből adódó kamatfizetési kötelezettséget a törvényi szabályozással. Tehát a *negotiorum gestor* cselekménye nem esik azonos elbírálás alá azokkal, akik egyébként vagyongazdálkodási tevékenységet látnak el: FINAZZI, Giovanni 2006. 52. A gyámi vagyongazdálkodás speciális szabályaihoz lásd JAKAB Éva: *Vis ac potestas. Gyámi vagyongazdálkodás a klasszikus római jogban*. In: Görög Márta – Hegedűs Andrea (szerk.): *Lege duce, comite familia. Ünnepi tanulmányok Tóthné Fábrián Eszter tiszteletére, jogász pályafutásának 60. évfordulójára*. Szeged, Iurisperitus Kiadó, 2017. 199–211, 201, 209. A *cura*, a *tutela* és a *negotiorum gestio* relációjához lásd ÚJVÁRI Emese: Összetett eszköztár a gyámolt érdekeinek védelmében a klasszikus korban: a C.5.75.1 tanúsága. In: P. Szabó Béla – Újvári Emese (szerk.): *Risus cum lacrimis. Könyv Babján Ildikó emlékére (tanulmányok, baráti íráskor)*. Debreceni Egyetem Marton Géza Állam és Jogtudományi Doktori Iskola, Debrecen, Lícium-Art Könyvkiadó, 2017. 267–280. 270.

29 Itt a *licentia* pejoratív érteleme szerepel, arcátlan, pimasz magatartásra utal: HEUMANN, Hermann Gottlieb – SECKEL, Emil: *Heumanns Handlexikon zu den Quellen des römischen Rechts*. Jena, Verlag von Gustav Fischer, 1926⁹. 316.

30 A *praetori* formula *quidquid*-klauzulája eredetileg a követelés jogalapját takarta, hiszen ezek a keresetek kezdetben civiljogi jogalappal nem rendelkeztek. A *fides* a *bonae fidei iudicium*ok fejlődésének csak egy későbbi államosa alkalmával ölti fel a tisztesség, korrektség általános zsinórmértékének szerepét: FÖLDI András: A jóhiszeműség és tisztesség elve. Intézménytörténeti vázlat a római jogtól napjainkig. *Publicationes Instituti Iuris Romani Budapestinensis*, Fasc. IX. Budapest, 2001. 14.

31 MARRONE, Matteo: *Manuale di diritto privato romano*. Torino, Giappichelli, 2004. 261.

kötelem, a kölcsön nemteljesítése után tartozik megfizetni a késedelmi kamatokat.³²

Amennyiben a kamatfizetés az adóskésedelemre vezethető vissza,³³ annak az esedékesség és a hitelezői *interpellatio* mellett, a felróhatóság is tényállási elemét képezi.³⁴ Ennek alapját a kontraktuális felelősség adja,³⁵ amely a *negotiorum gestor* érdekelt adósnak tételezi fel, így a *bona fides* értelmében méltán felel a kamatokért (*merito usuras bonae fidei iudicio praestaturum*).³⁶ Bár a jogtudós már véleménye legelején kijelentette, hogy az *a semet ipso exigere* kötelezettség megszegése önmagában jogalapot biztosít a kamatfizetés követelésére (*a semet ipso exigere eum oportuit, debiturum usuras*),³⁷ Tryphoninus végül a kamatfizetés jogcímeként a *bona fides*t jelölte meg.³⁸ A kamatláb mértéke azonban nem derül ki a fragmentumból.³⁹ Azt akár a *rescriptum*, akár a *iurisprudentia* meghatározhatta.⁴⁰

A *negotiorum gestor* kamatfizetési kötelezettsége részben az ügyvezetést megelőzően keletkezett tartozásra vonatkozóan, az *a semet ipso exigere* kötelezettség elmulasztásától;⁴¹

32 BÜRGE szerint a kamat mértékét az adott régió szokásos gyakorlata határozta meg: BÜRGE, Alfons: Fiktion und Wirklichkeit. Soziale und rechtliche Strukturen des römischen Bankwesens. SZ 104 (1987). 465–558, 543. FINAZZI viszont megjegyzi, hogy a *dominus* által általában alkalmazott kamatláb nem feltétlenül esett egybe a *mos regionis*szal; így azt is figyelembe vehették, hogy időben történő teljesítés esetén, az ügy ura a saját szokásainak megfelelően használta volna a pénzt: FINAZZI, Giovanni 2006. 51.

33 Kérdéses, hogy a *negotiorum gestor* felelőssége visszavezethető-e a felek között korábban létesült kötelemre. Ha kölcsönvevői jogállásából vizsgáljuk az adós helyzetét, a *mutuum* fajlagos szolgáltatásának nemteljesítése objektív helytállást vonna maga után (*genus perire non censetur*), de a *mutui dati*ből semmilyen kamatfizetési kötelezettség nem keletkezik: KASER, Max 1971. 531. A kölcsönhöz kapcsolt *stipulatio usurarum* esetében pedig ugyan kötelezhető lenne kamatfizetésre az adós, azonban ezt a lehetőséget a szövegösszefüggésre szorítkozva (*incipiat nunc debitum ante nomen fuerit debitoris*) szintén kizárhatjuk. Vö. Paul. 4 *resp.* D. 22, 1, 12.

34 BRÓSZ Róbert – PÓLAY Elemér: *Római jog*. Budapest, Tankönyvkiadó, 1986⁴. 354.

35 A késedelem egyébiránt *vis maior*ig terjedő helytállást indukál: HARKE, Jan Dirk: *Mora debitoris und mora creditoris im klassischen römischen Recht*. Berlin, Duncker & Humblot, 2005. 14. Ez azonban csak a veszélyviselést irányozza elő, a *negotiorum gestor* felelősségének mértéke a *culpa levis* határánál tetőzik.

36 FINAZZI, Giovanni 2006. uo.

37 Az *a semet ipso exigere* elv *lex specialis*ként képezi a kamatfizetés előfeltételét ('presupposto'): FINAZZI, Giovanni 2006. uo. KNÜTEL szerint a jogászok nem csupán kikötés vagy késedelem függvényében írtak elő kamatfizetési kötelezettséget, hanem minden olyan esetben, amikor az adós más pénzét saját érdekében használhatta: KNÜTEL, Rolf: *Zum Nutzungszins*. SZ 105 (1988). 514–541, 530.

38 Vö. Marc. 4 *reg.* D. 22, 1, 32.

39 WÄCKE úgy látja, hogy a szokásos piaci kamat megfizetésére kötelezhető a *gestor*: WÄCKE, Andreas: Tilgungsakte durch Insichgeschäft. Zur Leistung eines Tutors oder Prokurators an sich selbst. SZ 103 (1986). 223–247, 229.

40 FINAZZI, Giovanni 2006. 53.

41 KRELLER, Hans: Das Edikt de negotiis gestis in der klassischen Praxis. SZ 59 (1939). 390–431, 402.

részben magának a kötelemnek a lejárat dátumától függ (*mora debendi*).⁴² A *gestor* részéről hiányzott a *solutio sibi*, azaz a saját tartozás teljesítésének bejegyzése a számlakönyvbe, így ez esetben a kamatfizetési kötelezettség a kötelem nemteljesítéséből következik.⁴³

Az elemezett szöveghez szorosan kapcsolódik a D. 3, 5, 5, 14. töredék, ahol Ulpianus egy olyan *gestor* eljárását vizsgálja, aki az ügykezelésébe tartozó tevékenységek egy részét elvégezte, míg bizonyos feladatokat elhanyagolt.⁴⁴ A jogtudós az ügyvivő gondosságával (*vir diligens*) szemben támasztott társadalmi elvárás artikulálását követően megállapítja,⁴⁵ hogy a *gestor* az *a semet ipso exigere* alapján a beszedni elmulasztott tartozásokért és a késedelmi kamatokért is felel.⁴⁶ Paulus *in genere* rögzíti a *negotiorum gestor a semet ipso exigere* követelményéből adódó kamatfizetési kötelezettségét,⁴⁷ míg *in concreto* a *personae alieni iuris* ügyvivők ugyanezen jogalapról származó felelősségét tanulmányozza.⁴⁸

Tryphoninus döntése alapján arra a következtetésre juthatunk, hogy a késedelmes adósnak minősülő *gestor* felelőssége megszigorodik (*perpetuatio obligationis*), így már *casus maior*ért is helytállással tartozik.⁴⁹ A szigorú helytállási kötelezettség nem tekinthető méltánytalan jogkövetkezménynek, hiszen a *negotiorum gestor* felelősségének konkrét mértékét a *bonae fidei iudicium* alapján a bíró állapította meg.⁵⁰

Tárgyszavak: a semet ipso exigere, negotiorum gestor, negotiorum gestio

42 A szerződéses és a késedelmi kamat relációjához lásd KNÜTEL, Rolf: *Stipulatio und pacta*. In: Medicus, Dieter – Seiler, Hans Hermann (szerk.): *Festschrift für Max Kaser zum 70. Geburtstag*. München, C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1976. 201–228, 221.

43 FINAZZI, Giovanni 2006. 50. A törvényi kamatmaximumot az olyan ügyvivő, gyám, *magistratus municipii* köteles megfizetni, aki a *fides* természetével ellentétes módon visszaélt jogaival és az idegen pénzből haszonszerzésre törekedett. A késedelmi kamat és az állami pénzek relációjához lásd VIGNERON, Roger: Franco Gnoli: *Ricerche sul crimen peculatus*. SZ 99 (1982). 412–417, 416. Az analógiában bemutatott tényállás és a konkrét eset között az *a semet ipso exigere* szempontjából semmilyen összefüggés sem mutatható ki, utóbbira ugyanis nem vonatkoznak a kamatmaximalizáló rendelkezések: FINAZZI, Giovanni 2006. 52. A *magistratus municipii* kamatfizetésének kérdéséhez lásd Paul. *sing. usuris* D. 22, 1, 17, 7.

44 Lásd ehhez KÜBLER, Bernhard: *Die Haftung für Verschulden bei kontraktsähnlichen und deliktsähnlichen Schuldverhältnissen*. SZ 39 (1918). 172–223, 197. SEILER, Hans Hermann: *Der Tatbestand der negotiorum gestio im römischen Recht*. Köln–Graz, Böhlau Verlag, 1968. 15–16.

45 PETERS, Hans: *Generelle und spezielle Aktionen*. SZ 32 (1911). 179–307, 270skk.

46 Ulpianus egy Flavius Longinusnak címzett *rescriptum*ra hivatkozik.

47 Paul. 2 *ad Nerat.* D. 3, 5, 18, 4.

48 Paul. 2 *ad Nerat.* D. 3, 5, 18 pr.; Paul. 9 *ad ed.* D. 3, 5, 17. A források elemzését lásd FINAZZI, Giovanni 2006. 54–60; 245–250. CARDILLI, Riccardo: *L'obbligazione di «praestare» e la responsabilità contrattuale in diritto romano (II sec. A.C. – II sec. D. C.)*. Milano, Giuffrè, 1995, 402–405.

49 Vö. WACKE, Andreas 1986. 228.

50 Paul. 9 *ad ed.* D. 3, 5, 6. Megjegyzendő, hogy a hitelező az *a semet ipso exigere* kötelezettség esetén is felmenthette a *gestort* a kamatfizetés terhe alól: Ulp. 10 *ad ed.* D. 3, 5, 5, 14.